

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ РАУФА АБЛЯЗОВА**

**ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПІРАНТУРИ
(третій освітньо-науковий рівень)
зі спеціальності “Економіка”
галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність 051 Економіка**

Черкаси - 2023

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Особам, які вступають до аспірантури з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена у дипломі про вищу освіту, предметною комісією з основної спеціальності призначається додаткове вступне випробування зі спеціальності за окремою програмою, яка розробляється предметною комісією з основної спеціальності. Для додаткового вступного випробування ваговий коефіцієнт не застосовується.

Додаткові вступні випробування передують вступним випробуванням зі спеціальності, англійської мови та презентації дослідницьких пропозицій. Оцінювання додаткових вступних випробувань відбувається за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано». У випадку, коли за додаткове вступне випробування вступник отримав оцінку «не зараховано», він позбавляється права брати участь у подальшому конкурсі.

Формою додаткового фахового вступного випробування у Східноєвропейському університеті імені Рауфа Аблязова є письмовий екзамен.

Вступне фахове випробування є засобом об'єктивного контролю якості вищої освіти підготовки Східноєвропейського університету імені Рауфа Аблязова освітнього ступеня «Магістр» (освітньо-кваліфікаційного рівня «Спеціаліст»).

Рівень фахової підготовки встановлюється опосередковано за допомогою різних за формою завдань і складається з теоретичної частини.

Додаткове фахове вступне випробування передбачає:

- вміння систематизувати теоретичні навички, отримані здобувачем вищої освіти за весь період навчання;
- вільно володіти методиками теоретичного дослідження при розв'язанні конкретних задач з різних предметних областей;
- вміння працювати на рівні сучасних інформаційних технологій;
- підготовленість здобувача вищої освіти для самостійного аналізу та викладу матеріалу, вміння захищати свої знання перед екзаменаційною комісією;
- вміння аналізувати, досліджувати проблему (задачу) за допомогою нових методів, будувати математичну модель, синтезувати та узагальнювати накопичений в процесі аналізу матеріал, а також розробляти певні рекомендації.

На підставі виконання фахового вступного випробування комісія оцінює знання та вміння з дисциплін професійного напрямку і приймає рішення про прийом здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня для навчання за даною спеціальністю.

Перелік дисциплін, що входять до програми фахового вступного випробування

Дисципліни, які входять до іспиту:

Мікроекономіка;

Макроекономіка;

Економіка та організація інноваційної діяльності.

II СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Розділ I Мікроекономіка

Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки

Предмет та об'єкти дослідження мікроекономіки. Становлення і етапи розвитку мікроекономіки як науки. Мікроекономіка як складова частина теоретичної економіки. Багатоаспектність теоретичного аналізу економічних систем. Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Макро- та мікроекономіка як найважливіші складові сучасної теоретичної економіки, як методологічна, термінологічна, інструментальна база конкретних економічних дисциплін.

Школи мікроекономічного аналізу. Методологія мікроекономічного аналізу. Мікроекономічні моделі

Тема 2. Теорія граничної корисності і поведінка споживача

Поняття потреби, види потреб. Поняття корисності, сукупна та гранична корисність. Корисність в економічній теорії і проблема її виміру. Поняття «потреби», «види потреб». Економічні блага, їх класифікація. Поняття «корисність», її особливості; спосіб досягнення. Сукупна та гранична корисність. Функція корисності як залежність між кількістю одиниць споживаного блага та рівнем корисності, що досягається споживачем. Кардиналістська функція корисності і поведінка споживача. Другий закон Госсена.

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача

Аксиоми ординалістського підходу. Криві байдужості. Бюджетні обмеження і можливості споживача. Рівновага споживача з ординалістських позицій

Вибір споживача з ординалістських позицій. Система переваг споживача та її основні елементи: здатність до ранжування альтернатив; транзитивність переваг; ненасиченість благами; взаємозамінність благ. Множинність благ і повна інформованість споживача як зовнішні умови для здійснення вибору.

Криві байдужості, їх властивості. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.

Криві байдужості як спеціальний інструментарій мікроекономічного аналізу. Спадний характер і неможливість перетинання кривих байдужості за інших однакових умов. Карта байдужості.

Гранична норма заміни (заміщення) благ: сутність і методика обчислення. Наслідок динаміки норми у поясненні форми кривих байдужості. Крайні випадки взаємозаміщення та взаємодоповнення благ

Тема 4 Аналіз поведінки споживача

Реакція споживача на зміну його доходу. Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Графічний аналіз і побудова лінії «дохід-споживання». Нахил лінії як свідчення ставлення споживача до благ. Поняття «благо з нормальною споживчою цінністю» і «благо з низькою споживчою цінністю». Крива Енгеля; закон Енгеля-Швабе. Розподіл споживчих затрат за напрямками їх використання.

Реакція споживача на зміну цін товарів. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів та обох товарів. Побудова лінії «ціна-споживання». Траєкторія розвитку споживання як результат зниження цін. Побудова лінії індивідуального попиту споживача.

Ефект заміщення та ефект доходу. Визначення умов, що аналізуються: моделі зменшення ціни одного з товарів за незмінності цін на інші товари та доходу споживача. Неоднозначність впливу на вибір споживача. Розкладання сукупної зміни обсягу попиту на дві складові: ефект доходу та ефект заміщення. Одно- та різноспрямований вплив ефектів. Парадокс Гіффена

Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія

Індивідуальний і ринковий попит. Закон попиту. Крива попиту та фактори, що впливають на її зміщення. Індивідуальна і ринкова пропозиція. Закон пропозиції. Крива пропозиції та фактори, що впливають на її зміщення. Взаємодія попиту і пропозиції: ринкова рівновага. Цінова і нецінова еластичність попиту. Еластичність пропозиції та фактори, що її визначають.

Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства

Підприємство як суб'єкт ринку та виробничо-ринкова система. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин, як економічна організація, як найважливіший різновид мікросистем. Найпростіша схема ринково-виробничої системи (вхід, процесор, вихід). Підприємство як закупівельна система, як товаровиробник, як продавець. Динамічність зовнішнього середовища та його вплив на внутрішню динаміку виробництва. Поняття: адаптивність, гнучкість та гомео-статичність виробничо-ринкової системи.

Підприємство як центр прийняття рішень. Мотивація поведінки підприємства. Основні види вибору підприємства: що виробляти (продукція, роботи, послуги)? як

виробляти (технологія, фактори виробництва)? для кого виробляти (ринки, споживачі, ціни)? Фактор часу та періоди у функціонуванні оптимального та рівноважного станів підприємства.

Найважливіші параметри підприємства як мікроекономічної моделі. Фактори виробництва, їх групування та варіації. Поняття і параметри виробничої функції. Сукупний, середній та граничний продукт. Витрати виробництва, економічний та бухгалтерський підходи до визначення. Альтернативні витрати та їх склад. Сукупні, середні та граничні витрати. Поняття: загальний (сукупний, валовий), середній та граничний виторг. Прибуток як кінцевий результат діяльності підприємства. Різні концепції прибутку. Сукупний, середній та граничний прибуток.

Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Ізокванта. Гранична норма технологічного заміщення. Віддача від масштабу у довгостроковому періоді. Оптимум виробника та траєкторія розвитку фірми.

Частинна варіація факторів виробництва. Виробнича функція з одним змінним фактором та її графічне відображення. Феномен «згасання» виробничої функції. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактора виробництва. Еластичність виробництва: поняття, методика обчислення показників, діапазон змін. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва.

Ізоквантна варіація факторів виробництва. Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива однакового продукту (виробничої байдужості) - ізокванта. Карта ізоквант. Заміщеність факторів виробництва. Гранична норма технічного взаємозаміщення. Доповнюваність, подільність, мобільність та інтенсивність використання факторів виробництва.

Пропорційна варіація факторів виробництва. Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна (стала), спадна та зростаюча віддача від масштабу. Графіки віддачі від масштабу однорідних виробничих функцій. Причини зростаючого та спадного ефекту від масштабу. Еластичність масштабу та її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Тема 8. Витрати виробництва

Витрати виробництва в короткостроковому періоді. Частинна варіація факторів виробництва і функція витрат. Постійні та змінні витрати (сукупні та середні). Типовий характер зміни витрат у короткостроковому періоді. Закон неминучого зростання граничних витрат (зниження дохідності).

Витрати на довгострокових інтервалах. Ізоквантна, пропорційна та ізоклинна варіація факторів виробництва та функція витрат. Криві довгострокових витрат (сукупних і середніх) як такі, що огинають криві короткострокових витрат. Види кривих довгострокових середніх витрат. Концепція мінімально ефективного розміру підприємства. Варіанти технологічного вибору підприємства в процесі вироблення довгострокової стратегії розвитку. Оптимальна виробнича потужність (оптимальні обсяги випуску). Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.

Тема 9. Ринок досконалої конкуренції

Умови досконалої конкуренції. Специфіка функцій доходу і кривої попиту на продукцію окремої конкурентної фірми. Умови максимізації прибутку, мінімізації збитків та закриття конкурентної фірми у короткостроковому періоді з позицій сукупного та граничного аналізу. Довгострокова рівновага і пропозиція фірми та галузі.

Тема 10. Монопольний ринок

Модель «чистої» монополії та її характеристики. Поняття «єдиний продавець», «ринкова (монопольна) влада» у вузькому та широкому розумінні. Ознаки «чистої» монополії: єдиний продавець, відсутність заміників товару, бар'єри для вступу конкурентів до монополізованої галузі. Різновиди монополії. Діагностування монопольної влади. Монополістичний спосіб дій.

Монопольний ринок у короткостроковому та довгостроковому періодах. Крива попиту монополіста. Вибір монополістом ціни та обсягу виробництва. Вплив на поведінку монополіста цінової еластичності попиту. Пропозиція монополіста та особливості її формування. Визначення монопольної ціни. Цінова диференціація та дискримінація. Рівновага підприємства-монополіста у довгостроковому періоді. Досягнення та утримання монополістом ринкової влади.

Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція

Основні ознаки олігополії. Нечисленність підприємств в олігополістичних галузях. Загальна взаємозалежність олігополістів. Однорідність або диференційованість продукту. Високі бар'єри для вступу до галузі. Асиметричність ринкової влади олігополістів.

Теоретичні моделі олігополії. Олігополістична взаємозалежність та еволюція способу дій учасника ринку. Ринкові лідери та аутсайди. Узагальнення моделей дуополії за Штакельбергом. Моделі дуополії Курно та Бертрана як відображення ринкової поведінки початківця. Моделювання поведінки олігополістів за функціями їх реакції на ринкові зміни. Стратегія постійного співвідношення цін. Теорія ігор у моделюванні олігополії.

Особливості організації олігополістичного ринку. Взаємозалежність олігополістів, цінові війни та схильність до змови. Таємні змови, мовчазні згоди та легальні угоди. Картелі. Нецінова конкуренція

Тема 12. Ринок факторів виробництва

Похідний попит за досконалої і недосконалої конкуренції. Зміни попиту на ресурси. Оптимальне співвідношення ресурсів. Попит і пропозиція праці на досконало конкурентному ринку. Монопольстичний ринок робочої сили. Вплив профспілок на стан ринку праці.

Похідний попит. Взаємозв'язок ринків продуктів і факторів виробництва. Попит на продукти та фактори виробництва. Ринки факторів виробництва, їх функції в економіці. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження. Граничний продукт виробничого ресурсу.

Виробнича функція, витрати виробництва та попит на фактори виробництва. Вплив різновиду структури ринку товару на похідний попит. Особливості поведінки підприємства-покупця на моносонічному та олігосонічному ринках факторів виробництва.

Похідний попит за досконалої конкуренції на ринку товару. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва. Функція похідного галузевого попиту. Зміна обсягу попиту та попиту в цілому. Цінова еластичність попиту на ресурс виробництва. Аналіз залежності між ринком товару та ринком ресурсу щодо обсягів і цін, її графічне представлення.

Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту

Поняття ринкової рівноваги, її аналіз. Часткова та загальна рівновага. Необхідність визначення ринкової системи як цілого, дослідження взаємодії та взаємозалежності її частин. Аналіз загальної рівноваги, його етапи. Ефект зворотного зв'язку. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.

Рівновага обміну. Необхідність і вигоди ринкового обміну. Порівняння граничних норм заміщення для пар товарів, що обмінюються. Діаграма Еджворта. Ефективність при обміні. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Крива можливостей споживачів. Загальна рівновага за Парето.

Ефективність у виробничій сфері. Розподіл виробничих ресурсів. Діаграма Еджворта. Крива виробничих контрактів. Парето-оптимальний розподіл ресурсів. Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва. Крива виробничих можливостей та ефективність випуску. Ефективність на конкурентних ринках товарів.

Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства

Інституційні аспекти мікроекономічного аналізу. Особливості застосування мікроекономічного аналізу в перехідній економіці. Суспільні блага, класифікація суспільних благ

Правові передумови для ринкових суб'єктів. Сучасна економічна теорія права власності як сукупність санкціонованих норм поведінки. Трансформування власності та ринкові процеси.

Інституціональна природа сучасної фірми. Загальні, специфічні, інтерспецифічні ресурси фірми. Контрактна концепція фірми. Трансакційні витрати.

Позаринкові зовнішні ефекти. Поняття про зовнішні ефекти. Суспільні та індивідуальні витрати (вигоди). Корегуючі податки та субсидії. Теорема Коуза. Забруднення навколишнього середовища. Роль держави у вирішенні екологічних проблем.

Громадські блага. Споживчі властивості громадських благ: загальнодоступність, неконкурентність та невиключеність. Попит на громадські блага та їх ефективний обсяг. Забезпечення громадськими благами: можливості ринку і держави.

Розділ II Макроекономіка

Тема 1. Макроекономіка як наука

Вступ до макроекономіки. Місце макроекономіки в системі економічних наук.. Головне завдання макроекономіки – зростання ефективності економіки.

Об'єкт та предмет макроекономіки. Суб'єкти національної економіки. Механізм функціонування національної економіки – як предмет макроекономіки. Позитивна та нормативна функції макроекономіки. Макроекономічна політика та її ключові цілі.

Методи макроекономічного аналізу. Припущення, екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Запаси і потоки як два види кількісних змінних.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків (СНР) як нормативна база макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи побудови СНР. Основні категорії національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки.

Основні макроекономічні показники. Валовий внутрішній продукт (ВВП), валовий національний продукт (ВНП). Валовий суспільний продукт (ВСП) та його недоліки.

Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий.

Чистий внутрішній продукт (ЧВП), національний дохід, особистий дохід, післяподатковий дохід.

Дефлятор ВВП (індекс Пааше). Номінальний та реальний ВВП. Темпи росту та темпи приросту реального ВВП. Методи інфлювання та дефлювання ВВП.

Чистий економічний добробут (ЧЕД), як показник реального добробуту суспільства.

Тема 3. Ринок праці

Зайнятість і безробіття. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне. Повна Природне безробіття і проблеми його вимірювання.

Механізм ринку праці. Чинники природного безробіття; допомога з безробіття, діяльність державних служб зайнятості, демографічні зміни в складі робочої сили. Чинники циклічного безробіття. Шоки товарного ринку. Графічне зображення моделі ринку праці в умовах негнучкої заробітної плати.

Втрати від безробіття. Відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП (розрив ВВП). Закон Оукена. Визначення впливу безробіття на динаміку ВВП.

Тема 4. Товарний ринок

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники сукупного попиту.

Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій. Виробнича функція і функція довгострокової сукупної пропозиції. Короткострокова сукупна пропозиція і ціна.

Основна модель короткострокової сукупної пропозиції. Функція короткострокової сукупної пропозиції. Нецінності чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсові ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства.

Модель AD-AS як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується

сукупним попитом. Механізм відновлення економічної рівноваги, що порушується сукупною пропозицією.

Тема 5. Грошовий ринок

Пропозиція грошей. Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошовий мультиплікатор, коефіцієнт готівки, резервна норма. Мультиплікація грошової бази банківською системою. Депозитний мультиплікатор.

Попит на гроші. Процентна ставка і альтернативна вартість зберігання грошей. Кейнсіанське рівняння попиту на гроші. Швидкість обігу грошей. Функція попиту на гроші М. Фрідмена. Кейнсіанська функція попиту на гроші.

Механізм грошового ринку. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням доходу. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням грошової бази. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної одночасним зростанням доходу і збільшенням грошової бази.

Процентна ставка: сутність та види. Реальна процентна ставка та фактори, що впливають на її рівень. Номінальна процентна ставка на основі рівняння Фішера.

Тема 6. Інфляційний механізм

Сутність та види інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів: помірна, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту та інфляція витрат. Очікувана й неочікувана інфляція. Очікувана інфляція за теорією адаптивних очікувань. Очікувана інфляція за теорією раціональних очікувань.

Причини та наслідки інфляції. Чинники інфляції попиту. Чинники інфляції витрат. Інфляційні очікування. Основні наслідки високої інфляції.

Інфляція і безробіття. Рівняння кривої Філіпса та сутність її складових. Інфляція повної зайнятості та переміщення кривої Філіпса.

Тема 7. Споживання домогосподарств

Доходи домогосподарств як джерело споживання. Доходи і витрати домогосподарств в моделі макроекономічного кругообігу. Особистий дохід у приватній закритій економіці та його складові. Особистий наявний дохід у приватній закритій економіці: його кількісна визначеність та розподіл. Заощадження та споживання домогосподарств. Зв'язок між диференціацією доходів і споживанням. Крива Лоренца, децильний коефіцієнт, коефіцієнт Джині.

Гранична схильність до споживання та заощаджень. Чинники, що впливають на граничну схильність до споживання. Середня схильність до споживання та заощаджень. Індуційоване та автономне споживання. Чинники автономного споживання: багатство, запозичення.

Тема 8. Приватні інвестиції

Роль інвестицій в економіці. Вплив інвестицій на сукупний попит. Вплив інвестицій на сукупну пропозицію через капіталоутворення. Валові та чисті інвестиції: приріст капіталу. Гранична продуктивність капіталу та виробнича функція.

Інвестиції в основний капітал. Кейнсіанська функція інвестицій. Гранична ефективність капіталу. Неокласична функція інвестицій. Бажаний обсяг капіталу, граничні витрати на капітал, очікуваний обсяг виробництва. Модель гнучкого акселератора. Математична інтерпретація неокласичної функції інвестицій.

Проста інвестиційна функція. Процентна ставка і прибутковість інвестиційних проектів. Бухгалтерський метод визначення прибутковості інвестиційних проектів та його недолік. Метод чистої дисконтованої вартості. Графічна інтерпретація простої інвестиційної функції. Чинники автономних інвестицій: технічний прогрес, рівень забезпеченості основним капіталом, податки на підприємців, ділові очікування. Модель акселератора.

Заощадження та інвестиції. Залежність заощаджень від доходу і принцип акселератора. Рівновага між заощадженнями та інвестиціями як закон-тенденція. Структура заощаджень приватної економіки. Роль фінансової системи в трансформації заощаджень в інвестиції.

Тема 9. Сукупні витрати і ВВП

Сукупні витрати і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «витрати–випуск». Фактичні та заплановані витрати. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення–ін'єкції». Заплановані та незаплановані інвестиції. Модель «заощадження–інвестиції».

Мультиплікатор витрат. Індуційовані та автономні витрати. Механізм Ефект мультиплікатора та його графічна інтерпретація.

Сукупні витрати і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту автономних витрат в умовах неповної зайнятості. Інфляційний розрив як наслідок надлишку автономних витрат в умовах повної зайнятості. Інфляційно-експансивний розрив як наслідок надлишку автономних витрат в умовах надмірної зайнятості.

Тема 10. Економічна динаміка

Основні засади теорії економічного зростання. Економічне зростання та економічний розвиток. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Виробнича функція Коба–Дугласа. Сутність ендогенного зростання.

Модель Солоу. Основні передумови моделі Солоу. Вплив нагромадження капіталу на капіталоозброєність. Вплив приросту населення на капіталоозброєність. Вплив технічного прогресу на капіталоозброєність. Золоте правило нагромадження капіталу.

Джерела економічного зростання. Виробнича функція на основі постійної віддачі від масштабу. Внесок технічного прогресу в приріст продукту, залишок Солоу. Визначення економічного зростання з урахуванням усіх факторів.

Економічні цикли. Сутність та структура економічного циклу. Характеристика фаз економічного циклу. Модель мультиплікатора–акселератора.

Тема 11. Держава в системі макроекономічного регулювання

Роль держави в економічному кругообігу. Модель макроекономічного кругообігу з урахуванням держави. Валові та чисті податки. Державні видатки.

Вплив держави на економічну рівновагу. Модель економічної рівноваги за методом «витрати–випуск». Функція споживання на основі наявного доходу. Функція споживання на основі граничної податкової ставки. Вплив держави на кількісну визначеність приватних заощаджень. Державні та національні заощадження. Рівновага між національними заощадженнями та національними інвестиціями. Рівновага між приватними інвестиціями і внутрішніми джерелами їх фінансування.

Стабілізаційна політика. Взаємозв'язок між фіскальною та монетарною політиками. Очікування і стабілізаційна політика.

Стабілізаційна політика і дискусія навколо державного втручання в економіку. Проблема ефективності стабілізаційної політики. Критика Лукаса. Аргументи прихильників стабілізаційної політики. Стабілізаційна політика на основі встановлених правил та на основі свободи дій.

Тема 12. Зовнішньоекономічна діяльність

Національна економіка з урахуванням решти світу. Два механізми, що пов'язують національну економіку з рештою світу: зовнішньоторговельних зв'язків і міжнародних фінансових зв'язків. Взаємозв'язок між цими механізмами. Вплив решти світу на параметри моделі «витрати–випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці.

Платіжний баланс. Сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансферти. Автономна стаття «Помилки та упущення». Модель платіжного балансу. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу.

Валютний курс. Валюта та її види. Номінальний валютний курс та способи котирування валюти. Чинники, що впливають на національний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Фіксований і плаваючий валютний курс.

Розділ III Економіка та організація інноваційної діяльності

Тема 1. Інновації: становлення та сучасні тенденції розвитку

Сутність і значення інновації як економічної категорії. Нововведення – закон розвитку людського суспільства. Функції інновації. Класифікація інновацій.

Тема 2. Сутнісна характеристика інноваційних процесів

Загальна характеристика інноваційного процесу. Інноваційний процес як об'єкт інноваційного менеджменту. Склад та структура інноваційного процесу. Організаційні структури управління інноваційним процесом. Особливості та задачі організації інноваційного процесу.

Тема 3. Особливості процесу створення та формування попиту на інновації

Формування портфеля проектів. Процес розробки і впровадження технологічних нововведень. Механізм управління процесом НДКР. Значення, цілі, задачі та особливості аналізу попиту на інновації. Сутність попиту та способи його представлення. Фактори попиту та їх вплив на нову продукцію. Методи аналізу попиту. Види попиту на нову продукцію. Класифікація попиту покупців на інновації.

Тема 4. Інноваційна політика фірми

Зміст та напрямок інноваційної політики. Методи реалізації інноваційної політики. Умови реалізації інноваційної політики. Інноваційна політика господарюючого суб'єкта. Методи вибору інноваційної політики.

Тема 5. Оновлення техніко-технологічної бази підприємства і продукції

Характеристика техніко-технологічної бази виробництва. Оціночні показники техніко-технологічного стану підприємства. Здатність підприємства до технологічних змін. Оновлення продукції і оцінювання ринкових і виробничих можливостей створення нової продукції.

Тема 6. Система управління інноваційними процесами

Інноваційна діяльність як об'єкт управління. Стратегічне планування інноваційної діяльності. Оперативне управління інноваційною діяльністю. Організаційні структури управління інноваційною діяльністю.

Тема 7. Сучасні організаційні форми реалізації інновацій

Сутність науково-технічного парку. Загальна характеристика технополісів. Інноваційні центри як інкубатори нових форм у галузі високої технології.

Тема 8. Фінансування інноваційних процесів

Завдання системи фінансування інноваційної діяльності. Види і джерела фінансування інноваційної діяльності. Обґрунтування джерел фінансування і вибір інвестора. Фінансування інноваційної діяльності венчурним капіталом.

Форми та особливості лізингового фінансування. Фінансування інноваційних проектів.

Тема 9. Державне регулювання інноваційної діяльності

Правові аспекти інноваційної діяльності. Система регулювання інноваційної діяльності. Головні функції державних органів в інноваційних процесах. Прямі та непрямі методи сприяння розвитку інноваційної діяльності з боку держави. Державне регулювання міжнародних зв'язків в інноваційній сфері.

Тема 10. Стимулювання інноваційної діяльності

Загальні принципи формування державної інноваційної політики. Форми державного стимулювання інноваційної діяльності. Методи стимулювання інноваційної активності на фірмі. Правове середовище та інфраструктура розвитку інноваційної діяльності. Класифікація інструментів державної підтримки інновацій. Зарубіжний досвід підтримки інноваційної діяльності.

Тема 11. Моніторинг інновацій

Визначення поняття «моніторинг». Моніторинг інновацій як основа цілеспрямованого новаторства. Джерела інноваційних можливостей. Моніторинг інновацій і формування інноваційної політики.

Тема 12. Комплексна оцінка ефективності інноваційної діяльності фірми

Основні принципи вимірювання ефективності. Основні показники економічної ефективності інноваційних проектів. Економічна оцінка соціальних результатів технологічних змін. Вплив технічних та організаційних нововведень на ефективність фірми. Характеристика результатів інноваційної діяльності. Оцінювання соціальної ефективності інноваційної діяльності.

III. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Під час оцінювання необхідно враховувати:

- характеристики відповіді здобувача третього освітнього рівня: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань: осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості загально-навчальних та дисциплінарних умінь і навичок;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, класифікувати, узагальнювати, робити висновки тощо;
- досвід творчої діяльності (вміння виявляти проблеми та розв'язувати їх, формулювати гіпотези);- самостійність суджень.

Ці орієнтири покладено в основу трьох рівнів позитивних навчальних досягнень здобувачів третього освітнього рівня: задовільного, доброго, відмінного.

Додаткові вступні випробування передують вступним випробуванням зі спеціальності, англійської мови та презентації дослідницьких пропозицій. Оцінювання додаткових вступних випробувань відбувається за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано». У випадку, коли за додаткове вступне випробування вступник отримав оцінку «не зараховано», він позбавляється права брати участь у подальшому конкурсі.

IV. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Мікроекономіка

1. Мікроекономіка: навч. посіб. / Г.П. Пасемко, Л.Г. Бага, Г.Є. Беседіна та ін. – Харків: ХНАУ, 2020. 118 с.
2. Мікроекономіка: навч.-практ. посіб. для самост. вивч. дисципліни / За ред. О. Є. Попова; Харк. нац. екон. ун-т. – Х. : ХНЕУ, 2013. 335 с.
3. Андрюк Н.В. Мікроекономіка: навч. посібник. К.: Кондор. 2004. 176 с.
4. Мікроекономіка : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. К. : Знання. 2007. 677 с.
5. П.Ю.Буряк, О.Г. Гупало, І. В. Стасюк. Мікроекономіка. К.: «Хай-Тек Прес». 2008. 368 с.
6. Базеліньска О.Я, Мініна О.В. Мікроекономіка. К.: ЦУЛ. 2004. 351 с.
7. Горобчук Т.Т. Мікроекономіка: навч. посібник. К.: ЦУЛ. 2002. 236 с.
8. Залюбінська Л. М., Скорик М. Л. Мікроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Ін-т математики, економіки та механіки. О.: Астропринт, 2011. 320 с.
9. Мікроекономіка. підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2008. 679 с.
10. Мікроекономіка: навч.-практ. посіб. для самост. вивч. дисципліни / За ред. О. Є. Попова; Харк. нац. екон. ун-т. Х. : ХНЕУ. 2013. 335 с.
11. Мікроекономіка: практикум: навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2012. 491 с.
12. О.С.Селіщев. Практикум з мікроекономіки. Черкаси. СУЕМ. 2012. 182 с.
13. М.М.Рудий, В.В. Жебка. Мікроекономіка: навч. посібник. К: ЦУЛ. 2008. 360 с.

Макроекономіка

1. Білецька Л. В. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 684 с.
2. Базілінська О.Я. Макроекономіка : навч. посіб. К. Центр навчальної літератури, 2005. 442 с.
3. Батура О.В., Івашина О.Ф., Новікова Л.Ф. Макроекономіка: навч посібник. К.ЦУЛ. 2007. 263с
4. Гронтковська Г. Е., Косік А.Ф. Макроекономіка. Практикум. К.: Центр учбової літератури, 2011. 400 с.
5. Гронтковська Г. Е., Косік А.Ф. Макроекономіка: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 672 с.
6. Калініченко О. В., Плотник О.Д. Макроекономіка. Практикум: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2010. 656 с.
7. Макаренко М.І. Макроекономіка. К. : «Центр учбової літератури», 2017. 216 с.
8. Макконнелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика: пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. М. Флинн. М. : Инфра-М, 2013. 1028 с.
9. Макроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. І. Зверькова; Одес. держ. екон. ун-т. О.: Пальміра, 2007. 247 с.
10. Макроекономіка: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання-Прес, 2008. 743 с.
11. Макроекономіка: практикум: навч. посіб / За ред. В. Д. Базилевича. К.: Знання, 2010. 550 с.
12. Мельник А.Ф, Желюк Т.Л., Длугопольський О.В. Макроекономіка та макроекономічна політика: Навч. посіб. К.: Знання, 2008. 699 с.
13. Макроекономіка: Курс лекцій: Навчальний посібник для дистанційного навчання / за ред. В. В. Кириленка. Тернопіль: Економічна думка, 2008. 292 с.
14. Солонінко К.С. Макроекономіка: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей. Київ: ЦУЛ, 2002. 320 с.
15. Солонінко К. С. Макроекономіка : навч. посіб. К. : «Центр учбової літератури», 2015. 200 с.
16. Панчишин Степан. Макроекономіка : навч. посібник. К.: Либідь, 2002. 616 с.
17. Пустовіт Р. Чинники вдосконалення вітчизняної монетарної політики в умовах зовнішніх та внутрішніх загроз / Р. Пустовіт // Економіка України. 2010. № 8.
18. Радіонова І. Ф. Макроекономіка: теорія і політика: Підручник К.: Таксон, 2004. 348 с.
19. Romer D. Advanced Macroeconomics. / D. Romer - London: McGraw-Hill Book Company, 3d ed., 2006. 367 p

Економіка та організація інноваційної діяльності

1. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін. – К. : 2004. – 560 с.
2. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації : монографія / Антонюк Л. Л., Поручник А. М., Савчук В. С. – К. : КНЕУ, 2003. – 394 с.
3. Ілляшенко С.М., Шипуліна Ю.С. Товарна інноваційна політика: Підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2007. – 281 с. 50
4. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: підручник. Суми: Університетська книга, 2014. 324 с.
5. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком: підручник. Суми: Університетська книга, 2014. 324 с.
6. Ілляшенко С.М. Управління інноваційним розвитком: Навчальний посібник. – 2-ге вид., перероб. І доп. – Суми: ВТД «Університетська книга»; К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.

7. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.

8. Павленко І.А. Економіка і організація інноваційної діяльності: Навч. посіб. – Вид.2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 204 с.

9. Павленко І.А., Гончаров Н.П., Швиданенко Г.О. Економіка та організація інноваційної діяльності: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002.- 150 с.

10. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : навчальний посібник / Йохна М. А., Стадник В. В. – К., 2005. – 400 с.

11. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д. М. Черваньов. – К. :Знання, КОО, 1999. – 514 с.

12. Економіка й організація інноваційної діяльності : навч. посіб. / Цигилик І. І., Кропельницька С. О., Мозіль О. І., Ткачук І. Г. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 128 с.